

Retalls d'una dècada d'antimilitarisme

El moviment per la insubmissió al servei militar obligatori fa deu anys, durant els quals la tasca dels joves que s'han negat a fer el soldat frontalment ha aconseguit de despenalitzar la insubmissió i ha influït en la decisió de professionalitzar l'exèrcit espanyol.

El 20 de febrer del 1989, 57 nois de tot l'estat espanyol es negaven a anar a la caserna o a la plaça de Prestació Social Substitutòria (PSS) que tenien assignada. Aquesta mateixa decisió han adoptat des d'aleshores 12.000 nois de Catalunya, 2.000 del País Valencià i uns 400 de les Illes Balears. A la resta de l'estat els insubmisos deuen ser més de 35.000, 21.000 dels quals a Euskadi.

Aquesta actitud ha forçat el govern espanyol a suprimir, el 2003, el servei militar obligatori, d'acord amb una moció presentada al Parlament espanyol per Convergència i Unió i aprovada pel Partit Popular i Coalició Canària.

Mentrestant, la força dels insubmisos ha fet canviar el codi penal quatre vegades. La darrera, el 1995, establia que les penes de dos

anys, quatre mesos i un dia, fossin substituïdes per penes de deu anys d'inhabilitació pública, i de presó d'un any per als insubmisos amb antecedents. Enguany ha estat la primera vegada que el nombre d'objectors de consciència ha superat el dels soldats de lleva.

Ara ja no es convoquen judicis per insubmissió, però això amaga les accions que continua duent a terme el moviment, com ara l'objectió fiscal (deixar de pagar en la declaració de la renda la part proporcional que l'estat destina a l'exèrcit) o la insubmissió a les casernes, a més de l'existència d'un miler de joves empresonats per insubmissió i d'uns quinze mil d'incriminats judicialment.

Albert Herranz és un escriptor mallorquí de vint-i-nou anys. La seva darrera novel·la, *Un incident*

a *Malaco*, ocupa els primers llocs de les llistes de vendes a Mallorca, fet que no el priva de ser insubmís i un important activista social, com ho demostren les seves accions, des de la Plataforma per Kosovo a la CNT, passant, és clar, per l'Assemblea d'Insubmisos de Mallorca. Des de l'adolescència que viu involucrat en moviments associatius i que s'oposa a l'obligatorietat de la PSS (i del servei militar, no cal dir-ho), perquè "perverteix l'esperit del voluntariat" i l'estat "s'estalvia molts de doblers per llocs on hauria d'haver-hi professionals". Va sofrir el primer judici per insubmís el 1994, i fou sentenciat a pagar una multa de 100.000 pessetes. Impugnada la sentència pel fiscal, Miguel Ángel Subirana, el cas era examinat, dos anys després, pel Tribunal Superior de Justícia de les Balears (TSJB). Obligat a triar entre el codi penal vell o el nou, fou condemnat, finalment, a deu anys d'inhabilitació pública i a dos i mig de llibertat condicional.

Herranz assegura que la seva condemna és típica d'un cos que no vol dialogar, ni vol veure el rebuig social de l'exèrcit. Una condemna i una actitud absurdes ("els criminals, si de cas, són ells"), i creu que la insubmissió qüestiona el dret de l'estat a obligar ningú a fer cap treball, a jutjar consciències o idees. Es per això que impugna la funció del Tribunal Nacional de Objeció de Conciència, la missió del qual és de tutelar l'autoritat moral dels qui es declaren objectors.

Manifestació antiOTAN a Barcelona, el maig del 1989, quan feia pocs mesos que cinquanta-set joves de tot l'estat s'havien declarat insubmisos. Avui són gairebé 15.000 als Països Catalans.

ARXIU/ DOMÈNEC UMBERT

El sentiment dominant entre els col·lectius insubmisos és que la societat els veu amb més bons ulls ara que no pas abans. Herranz mateix afirma que, de ser tinguts per mandrosos i la vergonya del país, han passat a ser respectats i reconeguts per la tasca feta. Amb això s'han anat organitzant tot d'agrupacions pro insubmissió als Països Catalans: el Moviment d'Objecció de Consciència (MOC) al Principat i al País Valencià; les plataformes d'insubmisos; l'Assemblea Antimilitarista de Catalunya (AAC); la Plataforma Antimilitarista de Mallorca (PAM) o Mili KK.

Deu anys. Fer classes d'història contemporània a les facultats de filosofia i lletres, ciències polítiques i ciències de la comunicació a la Universitat Autònoma de Barcelona s'ha convertit, per al professor Martí Marín, en la millor referència i recompensa per una lluita personal iniciada a la primèria dels anys 80. Com a antimilitarista i insubmís declarat, va haver d'anar a judici el 1996, pocs mesos després de la fi del servei militar obligatori anunciada pel govern del Partit Popular. Sabadellenc, de trenta-tres anys, actualment és un dels organitzadors dels actes de celebració dels deu anys del moviment insubmís.

Marín afirma que les dades sobre les xifres d'insubmisos a Catalunya no són prou contrastades, i que dubta que el nombre sigui real. Tanmateix, el fet que creixi és una notícia positiva, i té múltiples connotacions socials: "La xifra d'insubmisos significa que hi hauria d'haver 12.000 activistes antimilitaristes en plena situació operativa, i això no és així, però també significa un canvi d'actitud molt important en tot allò que concerneix l'estament militar".

La reflexió d'aquest professor neix d'una experiència personal que el portà a la desobediència civil arran de l'adhesió d'Espanya a l'OTAN. Marín i el seus companys eren acusats de pro russos pel fet d'oposar-se a l'entrada a l'organització militar. "Va ser així que vaig entrar en contacte amb el movi-

ment objector —la llei d'objecció de consciència no va ser aprovada fins el 1984—, que en aquell moment era una de les accions més progressistes que s'organitzaven a Europa". A poc a poc s'adona que l'antimilitarisme és una opció factible que permetria d'anar més lluny que no cap dels altres països europeus.

Però a final dels 80 la insubmissió li resultava encara vaga: "Hi havia qui parlava 'd'objectar a l'objecció', eren els anomenats 'reobjectors', però no hi havia res clar; en alguns països l'exèrcit tenia un cert prestigi perquè havia vençut el nazisme... Però a Espanya, no, perquè el seu exèrcit, l'última guerra que havia guanyat, l'havia feta contra el seu poble... Va ser així que em vaig convèncer de fer-me insubmís".

El judici va arribar-li el 1996. Com que el govern acabava d'anunciar grans canvis sobre el servei militar, tant el fiscal com el jutge Santi Vidal (el mateix que va dictar sentència en el cas de la llibreria Europa, que difonia llibres de contingut feixista i nazi), ja no es creien gaire el procés: tothom es pensava que representaven una pantomima que tenia els dies comptats. El fet és que va sortir-ne absolt, però l'experiència no va fer sinó animar-lo a continuar lluitant pel moviment pacifista: "Aquells dies vaig saber que em trobava davant una gran decisió personal, amb importants implicacions socials per a mi".

D'aquesta manera, Marín ha continuat treballant en favor de l'antimilitarisme. En aquest desè aniversari del moviment insubmís, l'AAC organitza col·loquis i debats, amb la participació de molts moviments socials. Grups com Ca la Dona, el Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC), el moviment Okupa, el moviment ecologista o el Centre d'Estudis i Projectes Alternatius (CEPA), han integrat l'antimilitarisme al conjunt de les seves reivindicacions.

Redefinició. El cas de l'escriptor mallorquí Hèctor Hernández és comparable al de qualsevol insubmís. Però el fet d'escriure a les

Acció pro-insubmissió a València. El moviment se centra ara en l'objecció fiscal i en la insubmissió a les casernes.

Héctor Hernández. Aquest escriptor és un dels darrers insubmisos públics de les Illes.

planes d'opinió del *Diari de Balears* i de tenir una novel·la, *Qui s'apunta a matar la meua mare*, a punt de passar el cinema, en fan un personatge públic, per l'estil del jugador del València CF, Gaizka Mendietza, que també és insubmís. El literat mallorquí fa un any i mig que es declarava insubmís, i poques setmanes després començaven a canviar les lleis. Hernández no haurà de passar per la sala de penal de l'Audiència de Palma, però això no el priva de declarar-se insubmís, que és tant com dir a l'estat que només podrà decidir sobre el seu futur aplicant

mesures nazis: "imposant la força, mobilitzant la seva policia i els seus jutges. Significa dir-li que la cosa més estúpida que jo podria fer seria de ser soldat de l'exèrcit que ens ocupa".

Hernández pensa que, si bé els objectors han posat fi al servei obligatori, perquè han deixat l'exèrcit sense gent, la lluita de veritat, l'han menada els moviments d'insubmisos. Actualment, els grups que defensen la desobediència civil es redefeixen per estendre la lluita antimilitarista del·là el servei militar obligatori, encara que l'anomenada insubmissió a les casernes en sigui la darrera manifestació (amb una vintena de joves pendents de judici en consell de guerra: tres valencians, dos catalans i un mallorquí).

Carlos Pérez és un d'aquests xicots del País Catalans que espera que un parell de soldats arribin a casa seva i se l'emportin a la presó militar d'Alcalá de Henares (hi haurà de passar dos anys i quatre mesos) per haver desertat quan ja havia començat el servei militar. Pertany al MOC del País Valencià, i explica que la insubmissió a les casernes impedeix que el

debat social sobre l'exèrcit desaparegui; "obliga a anar a l'arrel del problema i a denunciar el gran cost humà i econòmic que representa un exèrcit professional".

Pérez va ser un dels primers insubmisos a les casernes: "Em vaig presentar al CIR de Càceres i, quan ja havia adquirit la condició de militar, vaig tocar el dos per presentar-me a Madrid, unes quantes setmanes més tard, davant un jutge militar". El deixaren anar, dient-li que ja el trucarien per fer-lo comparèixer, però això no el va fer defallir en la seva protesta. De primer organitzà un *striptease* no integral davant el govern militar de València i, finalment, fou detingut en un simulacre d'enderrocament de la caserna de Sant Joan. Pérez afirma que amb el suport de la gent, no se sent sol a la presó.

Els casos dels primers insubmisos catalans jutjats (Morogriega i Hinojosa), i el de l'ex-líder del MOC català (Pere Comellas, condemnat a un any i mig de presó, quan era bibliotecari de la Generalitat), semblen molt lluny. De tota manera, l'Assemblea d'Insubmisos de Catalunya (AIC) denuncia que la indústria militar espanyola té per a l'any 99 un pressupost de gairebé dos bilions de pesetes, 110 vegades superior al programa de Cultura per la Pau que promou la UNESCO, dues vegades el pressupost de l'ONU, 122 vegades les contribucions que l'estat espanyol farà a l'ACNUR, a la UNICEF, al PNUD, al PNUMA i a la FAO.

Albert Herranz observa que els vells insubmisos de Mallorca s'han anat introduint en moviments de caire més social o polític, com la CNT, els PSM o els Verds. Pels membres de l'AIC, la desmobilització general sobre la insubmissió no ha afectat la lluita antimilitarista, que ara promou l'objecció fiscal o el rebuig del comerç d'armes: "l'antimilitarisme continuarà viu perquè existeix des d'abans de la insubmissió". Per l'AIC, la insubmissió ha servit per esbotzar un tabú, el de l'exèrcit.

Andreu Gomila / Isabel Luna

I tot començà...

- **1957.** Els Testimonis de Jehovà, primers objectors de consciència de l'estat espanyol.

- **23-4-1971.** El valencià Pep Beunza, primer objector de consciència polític de l'estat, és jutjat per un tribunal militar.

- **1984.** Entra en vigor una llei d'objecció de consciència que ofereix una alternativa al servei militar obligatori.

- **20-2-1989.** 57 joves de tot l'estat (vuit catalans i tres valencians) es declaren insubmisos. Inici oficial de la insubmissió.

- **1991.** El MOC de València és la més activa de totes les plataformes; se'n creen assemblees a tots els Països Catalans. Comença la campanya "El PSOE empresona objectors" amb ocupacions de seus del partit que governava Espanya.

- **1994.** Judici a dos insubmisos, desertors de la Guerra del Golf, a Barcelona.

- **1994.** Empresonament del líder del MOC català, Pere Comellas.

- **1995.** S'aprova l'actual Codi Penal, que diferencia entre insubmissió al servei militar i a la PSS, i que estableix penes d'inhabilitació pública. La xifra d'insubmisos arriba als 15.000.

- **1996.** Detenció de l'insubmís menorquí Joan Bosch. Hi ha el judici més multitudinari contra insubmisos (vuit) dut a terme en tota la història de les Balears.

- **1997.** Primer judici al mallorquí Tomeu Martí. Comença la campanya d'insubmissió a les casernes.

- **1998.** S'eliminen les penes de presó als insubmisos. Inici de la campanya "10 anys d'insubmissió" al paranif de la UB, amb Maruja Torres, Lluís Llach...

- **1999.** Despenalització parcial de la insubmissió.